

francoske vojake, kojih je bilo več ustrelenih. — Perzijski šah je imenoval novo ministrstvo, ki ga vodi Mužbir es Saltaneh.

Dne 8. junija: V ruskem mornaričnem ministrstvu so razkrili veliko sleparstvo. Hranilnične vloge ruskih vojakov, ki so padli v bitki pri Čušini, in ki znašajo več milijonov rubljev, so vzdignili brezvestni vojaški računski uradniki zase. — V Pragi se je vršil danes shod slovenskih trgovcev. — Ruska duma je odklonila proračun mornariškega ministrstva za zgradbo treh novih oklopnih.

Dne 9. junija: Na Dunaju zborujejo danes rektorji avstrijskih vseučilišč. Naučni minister bo predlagal, naj ostanejo predavanja do 15. t. m. zaključena, 10. t. m. pa naj se sploh zaključi poletni semester. — V Gorici so demonstrirali Lahi proti Slovincem, ki so prišli prisostvovati slovenski kolegarski dirki. Lahi so metali kamenje na Slovence. — V bolgarsko sobranje je izvoljenih nad 170 vladnih pristašev, 172 demokratov, 23 agrarcev, 4 Radostavisti, 2 narodnjaka, 1 Stambulovec in 1 Cankovist. — Perzijski šah se je vrnil na čelu vojakov v glavno mesto. Dal je zapreti svojega strica in njegovega sina.

Razne novice.

* Doktorjem prava je bil dne 5. junija na Dunaju promoviran g. Anton Stuhenc od Sv. Jurija ob Ščavnici.

* Iz šole. Učiteljska suplentinja na ljudski šoli pri Sv. Marjeti na Drav. polju Ludmila Skrbinek je imenovana stalnim učiteljicam istotam.

* Naslov namestniškega svetnika je dobil celjski okrajni glavar Marino pl. Müller-Hörnstein.

* E. Fugger, c. kr. profesor na realni v Mariboru, se je ustretil na binkošne praznike med vožnjo iz Celovca v Solnograd. Nemški listi navedajo za vzrok srčno bolezen, toda mi mislimo, da je le hotel uiti pravičnosti usode.

* Slov. izobr. društvo „Domovina“ v Gradcu priredi s prijaznim sodelovanjem slavnega slovenskega kat. akad. društva „Zarja“ v nedeljo dne 14. junija t. l. vrtno veselico na vrtu gostilne Annenhof, Annenstraße št. 29, s petjem, tamburanjem ter z veseligrigro v dveh dejanjih „Pravica se je izkazala“, saljivo pošto in prosto zabavo. Začetek veselice bo ob 4. uri pop. Vstopnina 40 v. Ob slabem vremenu bo veselica v dvorani. Društvo „Domovina“ uljudno vabi vse graške Slovence obojega spola, kakor tudi tiste, kateri imajo namen iti v Gradec, naj pristopijo k društvu, katero si je stavilo nalogo, zbirati in organizirati graške Slovence vsakega stanu, posebno pa obrtnike pa delavce ter jim dajati primerno zabavo in izobrazbo ter dejansko izvrševati geslo „Svoji k Svojim.“ Društveni prostori so na Mariahilferplatz, vhod Stiegersasse, št. 2, I., ter so odprti od 6. ure zjutraj do 10. ure zvečer; društvnikom so na razpolago razni slovenski listi.

* Odilenzavod za slepce v Gradcu vsprejme s 15. septembrom 1908 vse slepe, 4–12 let stare otroke, za odgojo in pouk, ki imajo domovinsko pravico na Štajerskem; pravtako vsprejme otroke, ki zaradi slabega vida ne morejo obiskovati javnih ali zasebnih ljudskih šol. Plačati je na leto malenkost; ako pa je prosilčevo uboštvo dokazano, tedaj ga vsprejme štajerski Odilenzavod za slepce v Gradcu brezplačno. Podučuje se tu vse predmete ljudskih šol, uspešno se goji petje in godba, kakor tudi ročna dela, kakršna zamore izvrševati slepec samostojno.

Podlistek.

Zgodovina Jarenine v Slov. gor. in zajedno kmetskega stanu na Spodnjem Štajerskem.

Gabriel Majcen.

(Dalje.)

Glede obsežnosti so imeli po cel „grunt“, po pol in po četrt „grunta“; taki, ki jim je glavni del zemljišča bil vinograd, so se zvali „nagorniki“ (bergholdi). Vsi ti so bili „kmetje“ ter graščini morali dajati činž in delati tlako. Niso bili lastniki kmetije, ampak le najemniki, graščaku nasproti „podložniki.“

Koliko in kaj je bilo treba dajati činža (davka) in koliko delati tlake (opravek), je bilo določeno in zapisano v takozvanih „urbarijih.“ Dajalo se je od vsega, kar je kmet imel, oziroma graščak rabil, in sicer v denarju kakor v pridelkih; denar pa je zopet bil dvojen: oni, ki ga je graščak že od kraja bil predpisal kmetu, in pa oni, s kojim se je kmet dajanja tega ali onega pridelka bil odkupil; vendar se je v tem slučaju tudi vsaj nekaj odkupljenega pridelka moralo dajati.

Hotentakem se je činž v denarju dajal za grunt, za hišo, za vinograd, za rabo gozdov in pašnikov, ki so večidel bili ostali graščinski, in za odkupljene pridelke. Kot činž v pridelkih se je v prvi vrsti dajalo zrnje, potem pa domače živali

stojno. Prošnje na tukajšnje ravnanje zavoda naj se odda vsaj do konca julija. Pridenejo naj se sledeči listi: krstni list, list cepljenih koz, domovinski list, ubožni list ter zdravnikovo izpričevalo, ki naj priča, da je otrok slep ter da je sposoben za pouk in vzgojo.

* Imenovanje nadučitelja in poštinih uradnikov za Zidani Most. „Narodni List“ zopet obrekuje poslanca Benkoviča, češ, da se za te stvari ne briga. Konstatiramo, da je poslanec dr. Benkovič v obeh zadevah storil svojo dolžnost, ne da bi to na veliki zvon obesil in stem stvari škodoval. Zlasti o imenovanju nadučitelja za Zidani Most naj liberalci molče, da ne odkrijemo vseh nerodnosti, ki so jih pri akciji za imenovanje Slovence storili.

* Skupno gospodarsko delo z Narodno stranko. Jošt vedno piše v „Domovini“ o skupnem gospodarskem delu na Spodnjem Štajerskem, to pa radi tega, ker se boji, da bi posojilnice, katere vodijo pristaši S. K. Z., in koroške posojilnice odstopile od celjske Zadrugne zveze in Zveze slovenskih posojilnic, katera vzdržuje tiskarno in „Domovino.“ Na Zadrugno zvezo v Celju in na tiskarno ter „Domovino“ se pa seveda naslanja cela Narodna stranka in če se tem podjetjem zmanjšajo dohodki, bo tudi Narodna stranka bolj pohlevna. Da liberalci le govorijo iz strahu pred polomom o skupnem gospodarskem delu, delajo pa popolnoma drugače, nam dokazuje že delovanje celjske Zadrugne zveze, dokazuje pa vzlasti slučaj, ki se je zgodil v zadnjem času. Več dobrih posestnikov v šmarnski okolici je hotelo pristopiti k ravnokar ustanovljeni kmetijski podružnici v Šmarju. Ker pa imajo ti posestniki na sebi ta madež, da niso pristaši Narodne stranke, jih vsemogočni oče župan Ferline, ki je odbornik Narodne stranke, ni hotel sprejeti. Odklonjeni so se pritožili na kmetijski družbo, ki je v svoji seji dne 12. maja dala Ferlineu sledeč pouk: Postopanje vodstva podružnice nasprotuje interesom kmečkega prebivalstva, in je nedopustno, iz osebnih vzrokov jemati kmetovalcem pravico, pristopiti k kmetijski družbi. V slučaju, da bo vodstvo podružnice kmetje iz okoliške občine brez tehničnih vzrokov odklonilo, bo kmetijska družba prisiljena, ustanoviti podružnico za okoliško občino. — Ta slučaj jasno osvetljuje protikmečko delovanje voditeljev Narodne stranke in je najboljši odgovor na napade liberalnih listov, s katerimi so vedno skušali pobijati naša tozadevna izvajanja. Želja Jošta, da bi se razkrinkalo strankarsko gospodarsko delo, se uresničuje!

* „Domovina“, kako si krščanska! V zadnji številki si upa braniti bogokletneža Wahrnunda, ki uči, da ni Boga, ki se posmehuje Materi Božji, ki se norčuje iz sv. Rešnjega Telesa. Takega moža, ki tepta v prah in blati to, kar je vsakemu kristjani najsvetejše, „Domovina“ v svoji predrznosti in brezvestnosti proglašala kot učenjaka. To so učenjaki take sorte, kakor „Domovini“ uredniki. Za vsakega značajnika pa je to zopet dokaz in opomin, da je „Domovina“ protikrščanska ter podpira brezverstvo.

* Jošt sam sebe hvali. V zadnji številki lista „Zadruga“ Jošt sebe, oziroma Zadrugno zvezo v Celju hvali, ko piše o denarni draginji v pretekli dobi, na ta-že način: „Naša Zadrugna zveza je morala ob teh napetih denarnih razmerah podvojeno skrbeti za svoje članice, katero nalogo je tudi vsestransko izborna izvršila na splošno zadovoljnost tako, da prihajajo sedaj laskave zahvale in priznanja.“ Ker se na ta način meče ljudem pesek v

oči, hočemo resnici na ljubo konstatirati, da je liberalna Zadrugna zveza v Celju ob času denarne draginje zahtevala za kredit od članic 6 in še več odstotkov, večini članic niti ni mogla ustreči, nekaterim, kakor n. pr. posojilnici v St. Juriju ob Taboru, je nasvetovala, da si je najela denar pri banki proti 7% obrestim. Če omenimo, da je Zadrugna zveza v Ljubljani ves čas denarne draginje podeljevala kredit članicam proti 5% obrestovanja in vedno vsem zahtevam ustregla, uvidimo, kako izgledajo dobrote od Jošta toli hvalisane liberalne Zadrugne zveze v Celju.

* To so narodnjaki. Graški Taboriti so postali srboriti! Toda svoje jeze ne spuščajo, kakor bi vsak pameten človek pričakoval, nad nemškimi burši, ki pretepajo slovenske vseučilišnike v Gradcu, ampak nad nami, ki smo povedali slovenski javnosti, da so se udeležili ti veliki narodnjaki nemškega shoda v Gradcu oficijelno in v mnogem številu. Popravljajo, da se niso v mnogem številu udeležili nemškega shoda. To je v toliko resnično, ker sploh ni mnogo srboritih Taboritov. Popravljajo tudi, da se niso oficijelno udeležili nemškega shoda. Tudi to je v toliko res, ker so ti pogumni narodnjaki iz društva „Tabora“, ki so šli na shod, skрили svoje slovenske trobojnice! Sedaj vedo naši čitatelji, koliko velja popravek društva „Tabor“, ki nam ga je vposlalo z ozirom na novice „To so narodnjaki“ v 22. številki in v tej rubriki: Ni res da: Prisilili so nas k temu slovenski liberalni vseučilišniki, katerim je društvo „Triglav“ in društvo „Tabor“ tisto ognjišče, ob katerem si grejejo svoje mrzle duše. Ti slovenski liberalni dijaki so namreč na tem shodu bili oficijelno zastopani in v prav mnogem številu zbrani, res pa je, da vas k omenjeni notici niso mogli prisiliti liberalni vseučilišniki, ... kajti slovenski dijaki, ki so v „Taboru“, niso bili niti oficijelno zastopani niti zbrani v mnogem številu. Za odbor akad. teh. društva „Tabor“: Milan Korun, tč. predsednik; N. J. Vrabl, tč. tajnik.

* Sami se bijete. Sedaj imamo tudi od Ploja črno na belem, da stoji v zvezi z najgrišim liberalnim listom, s celjsko „Domovino.“ Na naša izvajanja v zadnjih številkah nam je poslal namreč „dični“ Ploj popravek, v katerem sam priznava, da je dopisniku „Domovine“ naznanil dejstva, na podlagi katerih je potem „Domovina“ tako podlo in nizkotno napadla naše katoliško-narodno poslanstvo. Ploj stoji torej v zvezi z listom, ki je pred letom še vse njegove rodbinske razmere številko za številko vlačila v javnost, ga blajila in sramotila kakor najbolj zavrženega človeka na svetu. Vse to je Ploj iz sovraštva do Kmečke zveze in njenih volilcev pozabil, in sedaj podaja „Domovini“ dejstva za napade na svoje tovariše, ki so v volilnem boju stali zvesto ob njegovi strani. Sedaj stoji v zvezi z onim listom, ki tako strastno kot noben drug slovenski list grdi slovensko duhovščino, ki je pri volitvah z velikimi žrtvami svojega ugleda podpirala Plojevo kandidacijo. Popravek se glasi: „Z obzirom na novice v vašem cenjenem listu od 28. maja t. l. pod napisom „Plojevi najnovejši izrazi“ in „Sami se bijete“ zahtevam, skliučno se na par. 19 tisk. zak., da prinesete sledeči popravek: Ni res, da sem jaz pisal ali inspiriral članek v „Domovini“ od 20. maja ali velel, ta članek pisati. Res je marveč, da sem jaz dopisnikarju naznanil le suha dejstva brez vsakega komentara in posebno brez vsakega napada. Ni res, da nisem več konzervativnega mišljenja — res je marveč, da nisem nikdar zatajil načela, katera gojim, dokler stojim v političnem življenju. Ni res, da se vmešavam v Roškarjev volilni okraj. Res

od vola do piščeta, meso, klobase, zasek, sirovo maslo, sir, jajca, strd, vosek, kruh, vino, sačijevce, žganje, fižol, leča, repa i. sl., gnoj, drva, plohi, deske, late, obroči, seno, otava, slama, predivo, volna, platno, sukno, deli vozov in plugov, jarmi, podkove, sodi, škafi, golide, levke itd., še celo pločevina, seveda vse to ne v vsakem kraju, ampak kakor so pač ljudje imeli tu tega, tam onega več.

Ločena pa je od tega davka bila takozvana desetina, ki so jo izprva nekateri graščaki pobirali za duhovno gospodo, pozneje pa tudi začeli tirjati za se: sčasoma je ta kriva navada celo postala občna; jemala se je desetina malone od vseh pridelkov.

Graščina je vrhu tega tudi za deželnega vladarja pobirala davek, ki pa ni bil hud; dajati se je n. pr. moralo nekaj malega za vzdrževanje vojvodovih konj, pozneje tudi od vinogradov. Pravzaprav je dolžnost od deželnega vladarja imela positi gospoda sama, ali sčasoma jih je zvalila na podložnike.

To so bili redni davki; poleg njih je kmet imel še izvenredna plačila na graščini. Kadar je nastopil dedno posestvo, je moral plačati takozvani „lavdemij“; kadar je glavni kmetije umrl, se je graščaku za izvršitev zapuščinske obravnave ali moral iz hleva dati najlepši vol, ali pa se morala plačati primerna svota v denarju; nekateri graščaki so kot „umrlino“ celo zahtevali eno tretjino zapuščine; ako je hotel kmet po dovoljeni prodaji grunta se preseliti v drug kraj, moral je plačati odpotnino itd.; vrhu tega so sčasoma tudi graščinski uradniki začeli za svoj posej od kmetov zahtevati plače za se.

Tlaka ali robota je ali bila določena, če je bilo pisano, koliko dni v tednu, pri katerih oprav-

kih in koliko ljudi ima gospodarju delati, ali nedoločena, če to ni bilo v podrobnejšem zapisano in je graščak smel podložnike poklicati k delu, kadar in v katerem številu je hotel. Na Spod. Štajerskem je navadna bila nedoločena tlaka, ki je podložnika zares hudo tlačila, še huje nego tlavek; kajti le po par tednov v letu mu je preostajalo, da je mogel delati za se, in sicer so to navadno bili tedni s slabim vremenom. Kar se tiče hrane pri tlaki, si jo je podložnik navadno moral oskrbeti sam. Rabil pa se je kmet za vsako delo, ki se je la misliti, in sicer brez živine in z živino. Tlako naznanil je kmetom navadno župan in sicer ob nedeljah po božji službi za prihodnji teden. Kjer so gospodarji bili večji del svojih zemljišč oddali podložnikom, tam je bilo manj tlake, zahtevala pa se je zato odškodnina v denarju. Kdor se je skušal tlaki odtegniti, tega je zadela občutna kazen. Sicer pa je oni, ki se je zastražen činža ali tlake pri gospodarju bil hudo zameril, včasih celo izgubil grunt. Tekom časa je gospoda dovoljevala, odkupiti se tudi tlake.

Vsled takih razmer je kmeti stan moral vedno bolj slabeti, zato pa je gospoda postajala čim bolj ošabna, jela živeti razuzdano, moralno propadala in silno posurovela, kar se je posebno javljalo v sodstvu. Kazni so postale strašne in to za razmerno majhne prestopke; kdor je n. pr. prestal mejaš, je bil na onem mestu, kjer bi mejaš imel stati, z glavo v zemljo pokopan do pasa; kdor je pokrl mejno drevo, tega se je za vrat pribilo na hled.

(Dalje prihodnjik.)